

ingend mo-
gen!
ssie om de

de zaak van
t kan bezien.
aak, waarover
t beslissen in
iërd. Dat nu
steld, een be-
zal u oeren;
zoo te hebben

niet zóó moet

wone gevaren
schuwen.

Maarom juist
teer een onbe-
men in weten-
een verlies.
k zou zijn, dat
et kwamen, en
lichten, onder-
des, die naar
terlegde geest-
ethodes mogen

kelde zaak als
n worden.

J. W.

ng.

en de Tachte-
e noodige aan-
akbeweging. Ik
belang, om er
selen.
rdit ook in dit
d gebracht met
verband staan-
er gezinnen in
dezelfde slaap-
moest het peil
loosheid toene-
den, dat in de
in mist, vooral
van de buiten-
ning gehouden.

both" op kerke-
statische" oppo-
als met hen, die
n klank, vertalen
willen juist uit
innen voor onze
heel gewoon van
nin en keiken".
heeft (rehaboli-
te)

an, en eens gant
voord „satan" en
gt (sataniseeren).
we ons in deze

wone twisten en
un bedrijf: sate-
ing Achis, als in
en gaat, dat hi
histische leger
r het leger van
der, een „satan"
d gezien hadden.
" voor de filistij-
zijn beurt west-
atan" zijn, dat is
; want David wil
em uitscholden en
ruja willen den
22). Salomo kan
elhouw ter hand
tans" verdwenen
d God, Jahwe, in
egenstander, aan-
zon de zoon van
1. 25).

o naam voor een
len weg leidt, de

oord, dat de be-
stam s-i-n. Ter-
maakt, zijn er toch
h doen", die hem
n voor zijn liede
sataniseerd". Dit
in achtervolging
ver iemand (Ps

tergang in be-
alleen met vijan-
ig woord. Niet
evenmin als, ge-
wel, een satan, die
wekt worden van
dat dogmen, die
aad (zie boven).
zich mogen krij-
det, gelijk wie in
als een officieel.
Zulk een satan
" waarheid, maar

Men mag toch niet vergeten, dat het kind een sterke behoefte heeft, om zijn levenslust te uiten. Wordt deze nu in de goede bedding geleid, dan kan ze tot zegen worden. Geeft daarom de jeugd wat te doen! De jonge menschen, die overdag op het werk zijn, moeten daarom gelegenheid ontvangen, 's avonds vakonderwijs te genieten, zij het dan maar een of twee avonden in de week. Ze hebben het wel zwaar, die baasjes, maar ze worstelen er wel door. Geeft men ze geen gelegenheid voor onderwijs, voor lectuur thuis, dan zwerven ze op de straat in den avond en ieder weet, hoe onbehouwen ruw ze dan in korten tijd zijn, terwijl bovendien bioscoop en kroeg en andere vermakelijkheden al 'gauw hun trekkracht uitoefenen. Jeugdorganisatie zal hier ook veel goeds kunnen doen. Wij pleiten met het Christelijk Nationaal Vakverbond hier vooral voor onze Knapen-, Jongelings- en Meisjesvereniging, terwijl we bovendien graag de aantrekkelijkheid van het huisgezin zoo groot maken, dat de jonge menschen daar nog het liefst de overige avonden doorbrengen.

De keuze van het beroep is hier ook een beslissende factor. De jongelui moeten een arbeid hebben, die bij hun aanleg en lust past en zij zullen daardoor al voor veel bandeloosheid worden bewaard. Met vreugde moeten daarom de Bureaux voor Beroepskeuze worden begroet.

Van veel belang in dit opzicht is ook, dat er geen gaping ontstaat tusschen den leeftijd, dat de kinderen van school komen en dat ze aan den arbeid mogen. De school laat ze los op 12-13-jarigen leeftijd, terwijl de arbeid in werkplaats of fabriek pas mag aanvangen op 14-jarigen leeftijd. In dien tusschentijd — reeds van school — nog zonder vaste dagtaak — staat de jeugd, inzonderheid de mannelijke, aan velerlei verleiding bloot. Voorzover de ouders dit financieel kunnen volhouden, verdient het aanbeveling, de kinderen niet onmiddellijk van de school te nemen, als ze maar even aan den Leerplicht voldaan hebben. School en werkplaats moeten aaneensluiten. De periode van ledigheid daartusschen is naar veler oordeel de oefenschool van allerlei baldadigheden.

Zijn de jongelui eenmaal te werk gesteld, dan moeten alle krachten er op gericht worden, dat ze in de gelegenheid komen, zich in hun vak te ontwikkelen. Nog al te vaak worden de jonge werkrachten geëxploiteerd door den werkgever of door de ouders, die ook al uit maatschappelijke nood, wat dankbaar zijn, dat de kinderen wat inbrengen. Daarom mag de vakbeweging niet ophouden met te ijveren voor een goed geregeld leerlingwezen. Ook in dezen moet men natuurlijk weer de ouders

ook „de" waarheid spreekt hij, want hij brengt de groote tegenstelling naar voren tusschen wie God vreesst en wie hem niet vreesst. Zulk een „satan" is een wettig aanklager, dien de rechter toelaat, niet noodgedwongen, maar vrijwillig: hij roept hem zelf, als het moet, tot het rechtsgeding op. Maar — en hier buigt het woord zijn betekenis weer in de richting van het kwade over — een „satan"-met-het-woord kan ook iemand zijn, die leelijke gedachten heeft. De „sitra" (s-t-n-), de officiële aanklacht, die naar Ezra 4:6 ingediend werd bij Xerxes tegen de jonge, frische gemeente van uit de ballingschap teruggekeerde Joden, toen zij den Jeruzalemschen tempel wilden restaureren, was door en door valsch.

Zoo komt langzamerhand in het woord „satan" die booze klank, dien wij er altijd in vernemen. Als in het begin van het boek Job een geest, die als „satan" optreedt tegen Job, zijn woord spreekt in den hemel, dan doet hij dat met kwade bedoeling: hij weerstaat, wat wij zouden noemen, de gedachte van de „volharding der heiligen" en gunt God niet den lof, dien zijn eigen maaksel hem toebrengt. Daaraan toont die „satan" kwadwillig te zijn. Op zichzelf genomen, en geheel los van het verband van den tekst gezien, zou uit de goede geesten heel goed een „satan" kunnen optreden, om aan te klagen; evenals het een goede geest was, die als „leugengeest" (zeen leugenaar) optreedt, in de profeten van Achab (1 Kon. 22: 21, 2 Kron. 18: 20). Maar de wijze waarop de „satan" optreedt in Job 1 en 2, stemt hem als een kwaden geest, die in zijn aanklachten niet bedoelt de waarheid te dienen, maar die ze tegenstaat. Hier is de naam „satan" reeds als specifiek brandmerk van den grooten opstandigen geest bedeld, die tegen God en Zijn werk zich verzet. Datzelfde geldt van den aanklagenden geest, die in Zach. 3 optreedt aan de rechterhand van den hogepriester Jozua in het visioen van den profeet, ten einde Jozua te beschuldigen; immers, niet alleen tegen Jozua brengt deze Satan een aanklacht in (dat zou nog het spreken van „een" waarheid, of van „waarheden" kunnen zijn), maar hij keert zich ook tegen den grooten „Engel van Jahwe", die altijd zoo hoog eer geniet; en hij wordt ook als een schender van „de" waarheid canonisch gescholden. En wel zeer duidelijk wordt de naam in dien heel bijzonderen zin op den grooten Vijand van God en van Gods volk gelegd, wanneer in 1 Kon. 21:1 gezegd wordt, dat de Satan David tot zonde aanpode, en hem dreef tot de volkstelling, opdat hij in ellende zou vallen.

Dit is de eenige plaats, in heel het Oude Testament, waarin de naam „Satan" als eigennaam, en dan zonder lidwoord, voorkomt. Het bewijs ligt erin, dat de kanon van het O. T. den naam gekend heeft in den zin, waarin wij hem plegen te gebruiken. Maar men mag daarbij toch niet vergeten, dat die naam opkwam uit het gewone dagelijksche leven, dat hij op zichzelf nog volstrekt geen schandnaam is en ook kan worden overgedragen op goede engelen, op God zelf, op menschen van vleesch en bloed.

Maar — en nu komt de keerzijde — woorden krijgen eenmaal hun betekenis door het gebruik. Als eenmaal de naam „Satan" een eigennaam geworden is, dan is het natuurlijk niet meer wenschelijk, hem in den ouden, al-ge-me-e-n-e-n en neutralen zin, te gebruiken. Dit zou een

mee hebben. Ze mogen niet altijd kiezen voor de baantjes, waar de jongens onmiddellijk aardig wat trekken, zonder dat er eenig perspectief in zulk werk zit. Waar het maar eenigszins kan, moeten ze aan de toekomst hunner kinderen zelf offers willen brengen.

Bovendien behoort er in de werkplaatsen behoorlijk toezicht te zijn. De werkgever moet zich ook verantwoordelijk voelen voor de zedelijke en geestelijke ontwikkeling van zijn arbeiders. Welke gesprekken hooren de jongelui niet vaak van de oudere werklui? In sommige kringen behoeven ze maar korten tijd te verkeerren, om totaal bedorven te zijn. De vakbeweging heeft hier zeker een taak. Het moet de oudere leden van het personeel er van doordringen, dat ze verantwoordelijk staan voor de jongeren en geen oorzaak worden, dat tuchtelooosheid en bandeloosheid hand over hand toenemen. Ze kunnen met niets te zeggen, met het aannemen van een passieve houding, waar met woord of daad de grenzen worden geschonden, niet volstaan.

Er wordt ook gewezen op de wenschelijkheid, dat in fabrieken en werkplaatsen, waar meisjes werken, vrouwen worden aangesteld, om toezicht uit te oefenen. Over vrouwelijk personeel, vrouwelijke chefs. In Frankrijk en Engeland functionneert de fabrieks-opzichtster reeds sinds eenige jaren tot groote tevredenheid.

In 't algemeen zal men het er wel over eens zijn, dat het optreden van de oudere werklui van zeer grooten invloed is. Hun ruwe manieren worden graag overgenomen door de jonge leden van het personeel, hun onnette woorden doen dadelijk opgeld. Wat kan een loopjongen soms een taal voeren! Natuurlijk overgenomen van ouderen. Ze houden zoo van krachttermen.

Van heel veel belang achten we zeker ook, dat de ouders op de hoogte blijven met de inkomsten der kinderen en ik zou er bij willen voegen, dat zij het geld ook regelmatig thuis brengen. Daar mogen de kinderen alleen van behouden, wat de ouders goed vinden en dat bedrag mag niet te groot zijn. Wanneer ze jong over te veel geld beschikken, raken ze aan verkeerde gewoonten. Dat loopt op verwisting uit en voor hun geheele leven zijn ze bedorven. Men opene daarom de gelegenheid voor sparen.

Hier liggen voor menig gezin inderdaad groote moeilijkheden. Niet zelden betalen de kinderen een niet te hoog kostgeld bij moeder en de rest van het verdiende loon beheeren ze zelf. Moeder klaagt, ze komt met moeite rond; maar de jongheer verslaat zijn sigaretjes bij menigten en houdt trouw

teruggang zijn, die in het algemeen reeds ongewenscht is en een vergoefsch protest tegen den gang der taal, en die bovendien hier een zonde zou zijn voor ieder, die in de taal der Hellige Schrift het voertuig ziet, dat God zich koos voor de mededeeling van Zijn bijzondere openbaring. De taal van den Bijbel, en de spraakmakende gemeente in het openbaringsvolk, het zijn geen toevalligheden, maar ze zijn geleid door Gods bijzondere voorzienigheid. En als het dan eindelijk zoover komt, dat „Satan" eigennaam wordt voor den grooten Vader der leugen, den menschenmoorder van den beginne, dan moet de scherpe punt van dien naam niet worden afgestompt, door hem weer op de markt van het gewone leven te brengen. De naam is nu eenmaal eigennaam geworden; zelfs de Mohammedanen kennen hem (Iblis, esch-Schaitân), en behalve de apokriefen van Oud en Nieuw Testament komt hij ook in het Nieuwe Testament zelf herhaaldelijk voor als speciale aanduiding van den Aarts-Zondaar. Terwijl in het O. T. de groote Satan zoo genoemd wordt naar de menschen, daar heet in het N. T. soms een mensch naar den Satan. Hij is een eigennaam geworden.

Hoe nu verder, ook in het N. Test., die Satan optreedt, wat hij doet en wil, dat zijn altemaal vragen, die later aan de orde komen. Voor dezen keer was het ons alleen te doen om de verklaring van den naam uit het spraakgebruik van de taal, die hem gevormd heeft.

En de uitkomst van dit onderzoek is voor het geloovig denken niet zonder betekenis.

Want wij zien ook hier weer, wat heel de bijbel door ons treft: dat God, die ons de openbaring geeft, ons niet anders toespreken kan dan in woorden en namen, die aan ons eigen woordenboek ontleend zijn. Satan is een geest, eerst van den hemel, daarna van de hel, zegt de bijbel; maar hij krijgt een naam der aarde. En zóó slecht als de hel is, zoo slecht is de aarde niet. Laat ons niet vergeten, dat de naam, de meest bekende, waarmee de vorst der duisternis wordt aangeduid, hem flatteert, hem niet anders kan doen dan flatteren. Want de taal der aarde en de woordenschat der menschen zijn niet in staat, ad-al-quate namen te leveren voor een geest, die in wezen en bedoeling onder de aarde en onder het menschelijke weggezonden is. Dat Satan een naam krijgt, dien mijn heurman ook hebben kan, ja, dien God en de heilige engelen zich ook kunnen toeëigenen, dat zegt mij wel veel, maar ook zóó weinig, dat ik bij voorbaat weet: de helft wordt mij niet aangezegd. Wij moeten dien naam, die, gelijk heel de openbaringstaal, antropomorph is, d. w. z. zich bedient van menschelijke beelden en begrippen ook voor de benoeming van niet-menschelijke, of on-menschelijke machten en werkelijkheden, wij moeten ook dien naam in vrees en beven flatteren naar beneden, gelijk wij de namen Gods uitwerken naar boven. En men mag den naam Satan nooit verklaren zonder acht te geven op het verband waarin hij voorkomt. De naam van dit „onderwerp" zegt mij niets zonder het „gezegde".

Zoo is er een moeizaam raadsel opgegeven in den naam Satan.

Toch zijn we daarvoor dankbaar.

Want tegenover de mythologische verbeeldingen van vele valsehe religies met hun gigantomachie, waarin de

den bioscoop bij. Wie tuchtelooosheid bij de jeugd wil bevorderen, moet ze vooral ruim van geld voorzien.

We zien wel, ook op het terrein van den arbeid moet men zich mede aangorden in den strijd tegen de tuchtelooosheid. En als men dan zegt, dat de jeugd niet het ergst is, dat de ouderen voorbeelden geven van plichtverzaking, van lijntrekken en geld-verspilling, van oneerlijkheid in het gebruik van de hulpmiddelen en het noteeren van de werk-uren, welnu, dan is daar een taak voor de Vak-vereeniging.

Gr.

G. MEIMA.

LITERATUUR EN KUNST.

„Lezen en Voordragen".

Sinds eenigen tijd al ligt ter bespreking gereed de eerste aflevering van een nieuw tijdschrift „Lezen en Voordragen", maanduitgave ten dienste van het lezen en voordragen op christelijke scholen, vereenigingen en clubs, onder leiding van Arie Post, met teekeningen van B. J. van Milgen¹⁾.

We hadden gedacht, waar we voorshands geen plaats hadden in deze rubriek, ook de volgende nummers te kunnen zien, om dan te beter ons een indruk te vormen, maar we ontvingen alleen de inleidende aflevering (van 1 Dec. 1925) en moeten dus naar deze ons oordeel bepalen.

Een introductie van den heer Post en een werk-program van den uitgever vertellen, wat dit nieuwe tijdschrift wil. In de eerste plaats: leiding geven bij het lezen en voordragen. „Ik ontken", zegt de heer Post, „dat iemand zonder de geringste gave voordragen zou kunnen leeren, maar evenzeer erken ik, dat de mogelijkheid bestaat door leiding iemands gave tot ontwikkeling en outplooiing te brengen; nu is alleen maar de vraag: hoe?" Ter beantwoording van die vraag overweegt de Redacteur verschillende mogelijkheden, om dan tot deze werkwijze te komen: „ik neem een gedicht, een prozaatuk en schrijf daar aantekeningen, accenten, aanwijzingen bij. Zóó leg ik het voor mijn lezers neer. Die vinden dus letterlijk genomen, in dit maandblad de stukken ongeveer zooals ik ze zelf voordragen zou". Zij worden daarbij uitgenoodigd eigen meening en opvatting te toetsen aan die van den heer Post; de meeningsverschillen, die dan „ongetwijfeld" zullen ontstaan, kunnen eventueel worden opgelost door de rubriek

¹⁾ Uitgave: Uitgeverij „Jachin", Zwolle.

optredende geestelijke machten, ook de kwade, zeer bizarre namen en de grilligste voorstellingsvormen krijgen, staat de rustige eenvoud van het Oude Testament dat maar éénmaal heel duidelijk den naam „Satan" als eigennaam-zonder-lidwoord bezigt. Het is om ons te leeren, dat de bijbel spreekt als tot „geestelijken", om met Paulus te spreken: dat hij de dingen niet verschrikkelijk behoeft te maken in zijn woorden, omdat ze verschrikkelijk zijn naar de gedachten. Zeker, ook de bijbel eindigt met een Openbaring van Johannes, waarin iets van de gigantomachieën der andere volken is te herkennen: de Draak is er, en hij wil het Kind verslinden, en hij spuwt rivieren, en hij voert krijg in den hemel. Maar die Drakengestalte komt niet zoo maar op uit verhitte verbeelding: hij is gegroeid uit het openbaringsbewustzijn, dat hem hoorde noemen met een alledaagschen naam, en dat toen zóó werkzaam werd met de gedachte, in dien naam verscholen, dat een „vijand" (het gewone) is uitgegroeid tot een Draak (het buitengewone). Valsche religie begint met dikke woorden en groote termen; echte religie eindigt ermee. Want in de valsehe religie moet het groote woord en het schrik-aanjagende beeld de arme, leeg gedachte te hulp komen. Maar in de zuivere religie kan de sterke gedachte en de moeizame zelfworsteling het kleine woord geven zijn zeer gróóten inhoud.

Dat is de blijdschap, die we vinden, als we den naam satan zoo heel „gewoon" bevinden.

En dat van alle vijanden, die er zijn, terecht of ten onrechte, dat van allen tegenstand, die zich verheft, rechtvaardig en onrechtvaardig, tenslotte de eene groote Vijand den naam van alle Vijandschap op zich vereenigt, en dat men daarmee de zaak van zijn benoeming eenvoudig uit-gemaakt acht, dat bewijst, dat de bijbel niet alleen bewust, maar ook nufel is; en dat hij beide is op geheel eenige manier.

Hij is bewust en maakt bewust. Want als hij u zoo'n doodgewonen naam meedeelt, dan zegt hij zelf en laat u nazeggen: wie zal het minste daarvan zeggen? De werkelijkheid van het satanische moet duizendvoud schrikkelijker zijn dan de naam.

En hij is ook zoo naïef, onze bijbel. Want als hij voor den Grootsten Listige, den geweldigsten Organisator der zonde geen kenmerkender naam weet, dan het gansch algemeene: tegenstander, dan zegt hij, wat alle naivelingen Gods zeggen: Wie zou U niet vreezen, Heere en Uwen naam niet prijzen? (Openb. 15).

Want de naam Satan zegt, als hij voor zóó Ik een wezen gebruikt wordt: er is niets, dat meer vanzelfsprekend is, dan de dienst van God. En er is geen groter dwaasheid, dan het satanische. Satan en Logos, zonde en logica staan tegenover elkander.

K. S.

¹⁾ Vergelijk Num. 27:14.

²⁾ Jeremia. Das A. T. I. L. u. a. O.

³⁾ Er staat zelfs: de geest.

„Vragenbus“, terwijl in de derde plaats voor hen, die „graag eens iets zouden hooren over de theorie, om zoodoende niet alleen praktisch, doch ook theoretisch ingelicht te worden“. „nu en dan heel eenvoudige artikeltjes over lezen en voordragen“ zullen worden gegeven.

Aan deze mededeelingen voegt de uitgever nog de zijne toe; elke maand zal het tijdschrift brengen: een portret van een onzer christelijke auteurs, een beknopte levensgeschiedenis bij dat portret, een gedeelte uit de Heilige Schrift en eenige andere prozafragmenten en gedichten met aanwijzingen voor het lezen en voordragen.

De hoofdzak van het tijdschrift is dus de leiding, die het belooft aan hen, die zich in de kunst van lezen en voordragen willen ontwikkelen. In deze eerste aflevering krijgen we eenige proeven van de wijze, waarop de heer Post die leiding geven zal: enkele proza-stukken en een gedicht worden in den tekst van aanwijzingen voorzien, die met een kleinere letter op den rand in woorden worden omschreven, aanwijzingen over tempo, stemhoogte, stemhuizing met betrekking tot het zinsverband, accent e.d. Wie zich de moeite geven wil, al deze uitvoerige indicaties te verwerken (en voor de zulken schrijft de heer Post) kan inderdaad een heel eind komen; hij leert althans letten op allerlei belangrijke „kleinigheden“, die hij nimmer had opgemerkt en dus ook nooit bij z'n lezen had toegepast, hij leert ook zien, dat de kunst van lezen van groote beteekenis is om te verstaan wat men leest, omdat alleen de juiste intonatie het juiste relief aubrenkt. Dat alles is ongetwijfeld van waarde en voldoende argument, om een voorlichting, die tot dit resultaat brengen kan, met vreugde te aanvaarden, dat is dus, om een tijdschrift, als hier wordt opgezet, met sympathie te ontvangen. Indien de keuze van stukken goed is, ook (en dat vooral) methodisch geschiedt, zoo, dat de lezer gelegenheid krijgt verworven kennis toe te passen en praktisch om te zetten, kan zulk een tijdschrift vormend en voor velen nuttig zijn. Al was het slechts, dat het de menschen leert rustig te lezen en zich rekenschap te geven van wat wordt bedoeld en dus in woorden geformuleerd staat, dan is al een zeer beteekend effect bereikt.

Maar — bij deze leiding ontbreekt toch één ding, dat bij leiding onontbeerlijk is: de controle, de eventuele verbetering, als een gegeven aanwijzing foutief wordt opgevolgd, verkeerd begrepen of zelfs niet precies juist nageleefd wordt. Het is vooral bij lezen en voordragen een typeerend verschijnsel, dat men telkens in een zelfde fout terugvallen wil en eerst na herhaalde verbetering, die gehoord wordt, over zulk een moeilijk punt heen komen kan. 't Is immers de levende stem, die hier invloed heeft, omdat de toon de muziek maakt en de beste aanwijzing in omschrijvende woorden niet de kracht heeft van het één-keer-voordoen. De beteekenis die een pogen als van den heer Post hebben kan, is daarom o.i. voor een goed deel afhankelijk van de mogelijkheid van controle. Is in een vereeniging of een club iemand die behoorlijk voordragen kan en dus kan voordoen, wat precies wordt bedoeld met termen als: „gedragen lezen“, de stem „zwevend“ houden, „breed inzetten“, iemand, die kan beoordeelen of men inderdaad „bittere teleurstelling uit den toon (doet) spreken“, beweging nabootst door het tempo, „belangstellend“ leest enz., dan kan inderdaad het resultaat worden bereikt, dat met dit streven wordt bedoeld. Is zoo iemand er niet, en is de lezer geheel op zichzelf aangewezen, dan zal, dunkt ons, de vrucht niet geëvenredigd zijn aan den arbeid, die voor het verwerken van de gegevens noodig was.

Intusschen, we zijn stellig een eind verder met een tijdschrift als dit. Zoo het ingang vindt en met dezelfde zorg bewerkt blijft als dit eerste nummer, kan het juist in vereenigingen en clubs een welkome hulp zijn voor hen, die zich willen oefenen in 't voordragen, kan het ook op scholen, onder de leiding van den onderwijzer, zeer goede diensten doen. De uitgever zegt toe, dat „wat de proza-stukken betreft, fragmenten zullen behandeld worden uit die boeken, welke ook in hun geheel voor onze jeugd kunnen aanbevolen worden“. Dan strekt de beteekenis nog verder en geeft het tijdschrift leiding bij het lezen zelf, maar ook bij de keuze van wat men lezen zal.

In deze eerste aflevering zijn „bewerkt“ een gedeelte van Lucas 2 (de begroeting door de herders), een schets van G. Schrijver (over wien in dit nummer een kort artikel geschreven is door P. J. Risseeuw), een „kerstliedje“ van Willem de Merode, een kinderversje van Schreurs en een paar fragmenten uit de „Nederlandsche Sagen en Legendes“. Deze inhoud is verscheiden genoeg en biedt dus meer dan een oefenings-mogelijkheid.

Wie in deze richting iets zoekt, make eens kennis met dit tijdschrift. Als het in z'n verdere nummers is als dit eerste, is het die kennismaking waard.

C. T.

PERS-SCHOUW.

Dr J. C. de Moor f.

Een abonné — wien daarvoor mijn dank — zendt mij uit den 2en jaargang van „Ons Tijdschrift“ enkele

bijdragen, geleverd door wijlen dr J. C. de Moor, en meent, dat de lezers er graag van kennis zullen nemen. Ik deel die meening, omdat het tijdschrift niet meer te verkrijgen is, en het merkwaardige in deze dingen is, dat dr de Moor, toen hij de onderstaande bijdragen schreef, 19 jaren oud was. Uit biografisch oogpunt hebben ze dus betekenis. Hier volgt eerst een stuk proza:

„En zoo er iets schoons in uw harte leeft, och, denk, dat alle goede gave van God is, en ge die gebruiken moet in Zijn dienst. De kunst, het schoone — 't is eene afschaduw van Zijn goddelijke Heerlijkheid, die de Hemelen vervult, maar ook in 't riet aan den oever en 't murmelen der beek tot ons spreekt; die 't lied der nachtegale en de zang der zee ons verkondigen; en zoudt gij dan achterblijven, en 't schoone, dat Hij in uw ziele wilde geven, in een zweethoek verbergen? Maar immers neen, ge eischt alles, en bovenal de kunst op voor den Schepster van hemel en aarde, Die in den Redder onzer zielen ook onze Vader is, en dies spreke uw mond, en melde uw pen, uw lied, uw beeldende kunst, ja alles, wat lieflijk is en wel luidt, den lof van Hem, Die eens ons de zaligste heerlijkheid zal geven, als Hij straks ons lichaam herstelt in zijn oude pracht, vereenigt met onze ziel, en het lied van Mozes en het Lam voor den troon uit den mond der verlorne menscheit en der heilige engelen gehoord zal worden, ook een triomf der volmaakte kunst!“

A. 1 Maart 1897.

J. C. d. M.

En vervolgens poëzie:

Oudejaarsnacht.

(Een Sonnet.)

Pred. 3:11b.

O Gij, Die d' eeuw gelegd hebt in ons hart,
Uw menschenkind verheven boven 't stof,
Geroepen tot 't vertellen van Uw lof,
En ons in 't wezen prent die diepe smart,

Dat heimwee naar het zoete Vaderhuis,
Naar d' eeuwige woning van Uw heerlijkheid,
Dat trekken van de ziel naar 't huis, bereid
Daarboven, beter dan deez' aardse kluis, —

Er leeft een stil vertrouwen in 't gemoed
Van Uwe kindren, als der eeuwen spoor
Zich teekent in het zand van onzen tijd,

Dat Uwe komst welhaast hun ziel bevrijdt,
Nu 't moede oog reeds aan de kim den gloor
Van d' eeuwgen dageraad met vreugd begroet.
Dec. 1897.

J. C. d. M.

Bijdragen als hier weergegeven zijn, krijgen zooveel beteekenis juist dan, als men ze kan zien in het licht van een daarop volgend leven, waarin de geest zich heeft geopenbaard, zooals het in dr De Moor te zien is geweest.

Over de Generale Synode.

De persstemmen zijn vele en komen vrijwel tegelijk; daarom kan volledigheid hier niet worden nagestreefd. We laten een paar geluiden doordringen tot onze lezers.

Prof. Grosheide zegt in „Noord-Holl. Kerkbl.“:

Een merkwaardig teken des tijds was het zeker, dat de kerkeraad der Nederlandsch Hervormde Kerk te Hellevoetsluis een schrijven zond, waarin onze Synode wijsheid van God wordt toegebeden. Deze Hervormde broeders hebben blijkbaar verstaan, dat de Synode zaken heeft te behandelen, die raken de Gereformeerde belijdenis, welke ook dezen broeders dierbaar is. God geve, dat weldra allen, die deze belijdenis liefhebben, ook kerkelijk als broeders samen komen!

De waardeering van het teken van meeleven van den Herv. kerkeraad is onder ons vrijwel algemeen. Niet alzo in het „Algemeen Weekbl. v. Christendom en Cultuur“. Daar merkt een der bedienaren van „Oog en Oor“ op:

Dat Christenen deelen in elkanders moeilijkheden is zeker sympathiek. Het komt maar al te veel voor, dat zij elkander, om de verschillen, die er in deze be-deeling blijven, verketteren.

Men kan echter met de beste bedoelingen zeer zonderling handelen. En dat heeft m.i. deze kerkeraad gedaan. Zijn sympathiebetuiging heeft iets — veel zelfs — van een familiair bezoek bij een familie, bij welke men niet is geïntroduceerd. In het dagelijksche leven zou men zoo iets uiterst koel opnemen, al zou de ongenode gast natuurlijk wel beleefd behandeld worden.

Evenmin als een gebed op den hoek eener straat behoeft te geschieden, evenmin is het noodig stille sympathie zoo officieel te uiten. M.i. is het zelfs beter van niet, omdat men niet weet, of men niet, zeggende naar de ééne zijde, naar de andere zijde iets heel anders doet.

Schrijver van dit artikeltje, A. D(orst?), staat dus blijkbaar nog al kritisch tegenover het „Algem. Weekbl. v. Chr. en Cultuur“. Want als het niet netjes staat, in huis te loopen bij een familie, waarbij men niet is geïntroduceerd, om wat vriendelijks te zeggen, dan staat het vermoedelijk heelmaal niet netjes, voor de deur van die familie te blijven staan op de straat en dan voor aller oor te roepen van de familie, waarbij ge geen introductie hebt verkregen en waarvan je dan ook heelmaal niet op de hoogte bent: kijk eens, wat een schandaal gebeurt daar; luister eens, wat een onzalige „drijfjacht“ daar in huis...

Tegen de daad van Hellevoetsluis kan misschien de „cultuur“, tenminste wanneer ze wordt gedegradeerd tot „étiquette“ iets hebben in te brengen. Maar het christendom kan er niets tegen hebben. Maar tegen de doorgaande houding van het „Algemeen Weekbl. v. Christendom en Cultuur“ heeft behalve de étiquette, ook de cultuur en vooral het Christendom erg veel in te brengen. Maar „Oog en Oor“ schijnen daarvoor nog gesloten.

In hoeverre achter de deur van het huis, waar ongenoden volgens A. D. niet mogen binnentreden, de „drijfjacht“ wordt georganiseerd, leert ds Milo in de „Almedische Kerkbl.“:

Laat mij slechts dit ééne mogen uitspreken, en dat doe ik met groote blijdschap: er is niets, volstrekt niets te bespeuren van eenige Hetze, niets van wat ook maar zweemt naar ketterjacht. Er wordt menigmaal voor den hoofdpersoon in het geding gebeden als voor onzen broeder. Maar tegelijk valt bij alle ruimte van blik en bij onderscheid in waardeering een ongekende éénheid te constateren in het hooghouden onzer belijdenis, in het opkomen voor de waarheid en in het huigen voor het gezag der H. Schrift.

Prof. Grosheide merkte eenige weken hetzelfde op. En de „Overtoomsche Kerkbode“ (van Amsterdam-Zuid) is ook tevreden. In een Synodale rede van prof. Kuiper, die geheel en al inging tegen de gedachte, die van te voren door Amsterdam-Zuid was uitgesproken, bracht het blad maar één bezwaar in; en dat gold niet zoozeer den inhoud van de rede, als wel een van de bijzaken. Dat wijst dus op een toenadering, waarover zich ieder verblijden kan. Evenzoo is het blad goed te spreken over de ontvangst van dr Geelkerken ter synode:

Woensdag is hij gegaan en de ontvangst te Assen was boven verwachting.

Hoffelijk — uiterst hoffelijk, zoo vanwege de Synode als van Assen's kerk zelf.

De Synode had een deputatie gezonden bestaande uit Prof. Dr F. W. Grosheide en Ds T. Gorter en ook de afvaardiging van Amsterdam-Zuid was aanwezig, toen Dr Geelkerken, vergezeld van Prof. Woltjer te ruim één uur te Assen aankwam.

Op het perron en voor het station bevonden zich heel wat meelevende leden van Assen's kerk.

Blijdschap lag op het gelaat en het best wordt het gevoelen van allen vertolkt door de woorden van een zuster der Asser gemeente, die zei: „Blij dat io er is, nou komt alles goed.“

Meer zullen wij er niet van zeggen.

Die blijdschap was algemeen en werd in woord en handdruk te kennen gegeven.

Verheugend is ook, dat van deze zijde erkend wordt, dat de historie van het „Briefje“ uit de wereld is. De synode zelf heeft officieel daaromtrent een publicatie gedaan; en de „Overt. Kerkbl.“ geeft daarvan ook mededeeling. Aldus:

Amsterdam-Zuid had in haar protest tegen de suspectverklaring van Dr Geelkerken opgemerkt, dat er geen recht was om Dr Geelkerken naar het onder-tekeningsformulier — waarvan denkelijk niemand, behalve de dominee het bestaan kende, — de bekend geworden vragen te stellen, omdat de aanwijzingen, die dit formulier er voor noodig acht er niet waren, en daarom had de „Classis goss gewichtige oorzaak van nadenken“ gevonden, maar hadden Deputaten art. 49 dit uitgesproken. Niet de eerste keer bij hun bezoek op 1 April ter Classicale vergadering, doch, nadat 'n bespreking met Prof. Kuiper had plaats gehad.

De frontverandering van Deputaten is toen ter Classicale vergadering van 22 April door Amsterdam-Zuid uitgesproken en geconstateerd, wat Deputaten ontkenen. Zij hebben gezegd zelfstandig de vragen te hebben geformuleerd, een voorstelling, die door Amsterdam-Zuid in twijfel werd getrokken, doch nu door de voorstelling van de toedracht der zaak in de mededeeling van Commissie drie, wordt rechtgezet en toegegeven.

Zoo langzamerhand komt het licht. Het is wel wat jammer voor de velen, die reeds lang in hun bladen, ook op grond van het verhaal van het „briefje“, hun „drijfjacht“-legende hebben geschreven, dat hun dit moeis afgenomen wordt, maar 't is niet anders.

Laat me mogen eindigen met een opmerking van ds Kunst in de „Geld. Kerkbode“ over dezelfde zaak:

Er is herhaaldelijk, bedekt misschien nog meer dan openbaar, op gezinspeeld dat deze hoogleraar (Prof. Kuiper, K. S.) aan de behandeling der zaak voor de classis Amsterdam een sterk persoonlijk aandeel had genomen.

De deputatie van den Kerkeraad van Amsterdam-Zuid heeft nu, daartoe gemachtigd, de woorden daarop betrekking hebbend teruggenomen.

Er is in heel deze aangelegenheid zooveel onaangenaam persoonlijks geweest, dat het niet anders dan verheugen kan wanneer er althans een deel van die misverstanden wordt opgeruimd.

Als zoo eens alle zaakjes onderzocht werden, waarmee de „pers“, de betaere der aarde, haar minnaars voor den mal gehouden heeft, den laatsten tijd....

De promotiekwestie van Kampen.

Weer geven we enkele pers-uittalingen over de aan de orde gestelde vraag, of men te Kampen ook zal kunnen promoveren. De zaak krijgt nog wat meer beteekenis, sedert door de classis Zwolle, die haar doozendt naar de part. synode van Overijssel, er een kerkelijke aangelegenheid van gemaakt is. Dr C. Bouma van Zwolle schrijft:

Voor de Theologische School is het aannemen van het voorstel zeer profijtelijk te achten. Het zou zijn de kroon op den aan haar verrichten arbeid, waardoor zij haar vleugels geheel zal kunnen uitslaan en al haar krachten kan ontplooien. Aan haar Hoog-leeraren kan het niet anders dan groote voldoening geven, dat ze ook den doctoraal zullen mogen uitreiken. En voor haar studenten is het zeer gewenscht. De last tot studie wordt er door opgewekt. En zoo worden de Kerken er door gebaat.

En ds Renting merkt in de „Geld. Kerkbode“ op:

Bezien bij het licht der wetenschappelijke praktijk, is de oplossing van dit vraagstuk o.i. niet zoo moeilijk.

Er zijn wel inrichtingen, vooral in het Ruilenland,

die met v
de liefhe
Niemand
minder w
dan te An
En nog
Kamper S
treft ach
Vaderland
Een pr
bestaan.
Alleen z
orde stiel
de „uiters
onze Kam
in de Hae
geopend c
te kunnen
geacht.
We a
nis, maar
kerkelijk
aan ons
aller sam
groeter g
nieuwe
hoe te s
Voor het

Dr Kanjar
beoordeling
Dordt en A
gevoelen:

Bedenke
Proodij, c
Remonstr
op een G
Genera
bijeenroep
ken werde
Generaal
haar eigen
was niet
moeten“.

Dat de
Generale S
18 politiek
de handha
dragen; d
veto groot
Synodebed
geen eerlij
Maar da
stranten o
de Genera
de feiten i
Juist de
bijeenroep
aangedron
In het
Holland h
onnoodig.
Maar in
Synodale
sche Syno
vragen va
Staten.

En waa
nood zal
landsche k
Synode w
dat hier v
kercke sch
canten ver
dult te yri
tuelier
nationa
Toen da
velt met n
tot het ind
Synode
wezen op
vragen de
dan d o
connen

Dit roep
pas in de
1597. Juist
van de N
dat straks
len omvan

Laat ons l
noodig geon
dat niet van
op Dordt is v
met de oude

G
A.A. Zondi
wereldfedera
ontleenen we

Aan het
God op wo
De zending
uit de stud
ten af te
opgekomen
en leiders
wetende w
ziende den
gegaan, on
door sien
meenschap
De twee
voor God's
werd dikw
van het e
oplevend g
daarbuiten
heid volbr
oorlog gee